

Archeologisch bureauonderzoek Oosteinde 58 te Oosthuizen,
Gemeente Edam-Volendam
Argo 101

ARCHEOLOGENBUREAU
ARGO

Archeologisch bureauonderzoek Oosteinde 58 te Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam

Opdrachtgever: De Wolff & Partners
 Bevoegd gezag: Gemeente Edam-Volendam
 Gemeente: Edam-Volendam
 Plaats: Oosthuizen
 Toponiem: Oosteinde 58
 Onderzoeksmeldingsnr.: 4001872100
 Coördinaten: 129120 / 510040 (W)
 129135 / 510050 (N)
 129140 / 510030 (O)
 129130 / 510025 (Z)

Titel: Archeologisch bureauonderzoek Oosteinde 58 te oosterhuizen, gemeente Edam-Volendam

Rapportnr.: Argo 101
 Auteur(s): D.R. Stiller
 Illustraties: D.R. Stiller
 Fotografie: D.R. Stiller (tenzij anders vermeld)
 Opmaak: D.R. Stiller
 Dataverwerking: D.R. Stiller
 Datum uitgave: juni 2016
 Versienummer: 1
 Autorisatie: J. Vaars (Archeologenbureau Argo)
 ISSN: 1879-7091

Eventuele vragen over dit rapport kunnen aan de auteur worden gesteld via onderstaand mailadres:
info@archeologenbureauargo.nl

Disclaimer:

Archeologenbureau Argo en de samensteller(s) van dit rapport kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade (direct of indirect dan wel gevolgschade) voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Archeologenbureau Argo betracht de grootste zorgvuldigheid bij het uitvoeren van al haar onderzoeken. De aard van archeologisch onderzoek en in het bijzonder de steekproefsgewijze benadering die inherent is aan archeologisch vooronderzoek maakt het echter onmogelijk garanties te geven ten aanzien van de resultaten van dergelijk onderzoek.

© Archeologenbureau Argo

Postadres:
 Oud Zaenden 2B
 1506 PE
 Zaandam

Bezoekadres:
 Oud Zaenden 2B
 1506 PE
 Zaandam

Telefoon:
 075-6314418
info@archeologenbureauargo.nl
www.archeologenbureauargo.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Bureauonderzoek.....	5
2.1 Doelstelling en methode.....	5
2.2 Beleid.....	5
2.2.1 Landelijk beleid.....	5
2.2.2 Provinciaal beleid.....	5
2.2.3 Gemeentelijk beleid.....	5
2.2.4 Status plangebied.....	6
2.3 Geo(morfo)logie.....	6
2.4 Bewoningsgeschiedenis.....	7
2.5 Historische kaarten.....	7
2.6 Huidige en toekomstige inrichting.....	9
2.7 Bekende archeologische waarden.....	10
2.7.1 AMK-monumenten.....	10
2.7.2 Onderzoeken.....	10
2.7.3 Waarnemingen en vondstmeldingen.....	11
2.8 Verwachtingsmodel.....	11
2.9 Samenvatting en advies.....	11
3. Literatuur en bronnen.....	12

Bijlagen

1. Stappenplan Archeologie
2. Tabel archeologische en geologische perioden
3. Afkortingenlijst

1. Inleiding

In dit rapport worden de resultaten weergegeven van een in opdracht van De Wolff & Partners door Archeologenbureau Argo uitgevoerd archeologisch bureauonderzoek. Het onderzochte plangebied is gelegen aan Oosteinde nr. 58, te Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam. Binnen het plangebied is sloop van de bestaande bebouwing en nieuwbouw van een woning gepland. De nieuwbouw heeft een geplande oppervlakte van circa 117 m². De woning wordt voorzien van een kruipruimte. Inclusief de fundering zal de ondergrond tot circa 0,8 m onder maaiveld (- mv) verstoord worden.

Het plangebied ligt aan het Oosteinde nr. 58 (afbeelding 1 en 2). Aan de noordzijde ligt de weg Oosteinde. Aan weerszijden zijn verhardingen en is bebouwing aanwezig. Aan de achterzijde (de zuidzijde) ligt een tuin met een grasveld. Het plangebied zelf is bebouwd en deels bestraat. Omdat bij de sloop en nieuwbouw eventueel aanwezige archeologische waarden kunnen worden verstoord, wordt door de gemeente Edam-Volendam onderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied geëist.

Afbeelding 1. Uitsnede van de topografische kaart. De locatie van het plangebied is aangegeven middels een rood kader.

Afbeelding 2. Luchtfoto van het plangebied (bron: www.google.com/maps). De ligging van het plangebied is aangegeven middels een rood kader.

2. Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en methode

De eerste fase van archeologisch vooronderzoek bestaat uit een bureauonderzoek (bijlage 1). Een bureauonderzoek kan worden omschreven als een inventarisatie van bekende of te verwachten archeologische waarden op het schaalniveau van het individuele plangebied. Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie aan de hand van bestaande bronnen over bekende of te verwachten archeologische waarden binnen een omschreven gebied. Het resultaat is een standaardrapport met een gespecificeerde archeologische verwachting op basis waarvan een beslissing genomen kan worden ten aanzien van (eventueel) vervolgonderzoek. Het rapport bevat, waar mogelijk, gegevens over aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden, ondergrondse bouwhistorische waarden en aardwetenschappelijke eigenschappen. Afhankelijk van de omvang van de toekomstige (planologische) ingreep en werkzaamheden (de aanleiding tot het bureauonderzoek) zullen aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Archeologenbureau Argo maakt voor haar bureauonderzoeken gebruik van bodemkundige, geomorfologische, geologische, topografische en historische kaarten. Conform de verplichtingen in de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.3) worden tevens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en ARCHIS (archeologische databank van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) geraadpleegd. Indien beschikbaar en relevant bij een bureauonderzoek, worden ook bouw- en constructietekeningen van te slopen of te wijzigen (historische) bouwwerken, gegevens van milieukundig bodemonderzoek, lucht- en satellietfoto's en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) geraadpleegd. Ook archiefonderzoek kan deel uitmaken van een bureauonderzoek. Hierbij moet men niet alleen denken aan onderzoek in historische archieven, ook bouwhistorische gegevens (KICH, sinds begin 2013 overgegaan in Atlasleefomgeving) en de collectie van archeologische depots kunnen relevant zijn bij bureauonderzoek. Zo mogelijk en indien relevant wordt contact opgenomen met lokale historici, archeologisch regiospecialisten en (amateur)archeologen. De tijdens onderhavig onderzoek geraadpleegde bronnen worden, indien deze relevante informatie hebben opgeleverd, in de komende (sub)hoofdstukken behandeld.

2.2 Beleid

2.2.1 Landelijk beleid

-Verdrag van Malta

Het is in Nederland verplicht om bij ruimtelijke besluitvorming de archeologische belangen mee te wegen. In 1992 is in Valletta het Verdrag van Malta ondertekend door Nederland. De belangrijkste uitgangspunten van het Verdrag van Malta zijn het streven naar behoud in de bodem (behoud in situ), het vroegtijdig betrekken van archeologie in ruimtelijke ordeningsprocessen en tenslotte, wanneer behoud in situ niet mogelijk is, het "de verstoorder betaalt" principe. Na het ondertekenen van dit verdrag werd, in afwachting van de implementatie in de Nederlandse wetgeving, steeds vaker al "in de geest van Malta" gehandeld.

-De Wet op de archeologische monumentenzorg (WAMZ, 1 september 2007). Deze wet is in feite de implementatie in de Nederlandse wet van het Verdrag van Malta inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed. Dit geldt voor iedereen die bodemingrepen gaat (laten) uitvoeren: zowel particulieren als bedrijven, projectontwikkelaars en (lokale) overheden.

2.2.2 Provinciaal beleid

"Het archeologiebeleid van de provincie Noord-Holland richt zich op het leesbaar houden van de ontstaansgeschiedenis van de provincie. De provincie is voorstander van het bewaren van het erfgoed in de bodem (in situ). Om het behoud in de bodem van zoveel mogelijk archeologische waarden te waarborgen, zal de provincie in zowel haar eigen ruimtelijke plannen als in de plannen die zij toetst het behoud als afwegingscriterium mee laten wegen. De meeste archeologische vindplaatsen zijn onbekend, omdat ze onder het maaiveld verborgen liggen. Om te voorkomen dat de waardevolle informatie verloren gaat, moeten deze overblijfselen zo vroeg mogelijk in de planontwikkeling door een archeologisch vooronderzoek worden gelokaliseerd en gewaardeerd. Bij toetsing wordt nagegaan of bij de planvorming voldoende archeologisch vooronderzoek is verricht op basis waarvan een afgewogen besluit kan worden genomen. Wanneer behoud niet mogelijk is, wordt allereerst vastgesteld of de aantasting onvermijdelijk wordt geacht. Er moet een zwaarwegend maatschappelijk belang in het geding zijn, wil de aantasting als onvermijdelijk worden aangemerkt. Ook moet worden vastgesteld dat er redelijkerwijs geen alternatieve oplossingen voorhanden zijn. Indien de aantasting onvermijdelijk is dient de informatie van het bodemarchief te worden veiliggesteld door middel van een wetenschappelijk verantwoord onderzoek, uitgevoerd volgens algemeen geldende normen/richtlijnen KNA" (bron: <http://www.noord-holland.nl/web/Actueel/Nieuws/Artikel/Provinciaal-beleid-archeologie.htm>).

Ook beschikt de provincie Noord-Holland over de digitale Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie. Deze kaart geeft in verschillende kaartlagen informatie over landschapstypen, aardkundige waarden, cultuurhistorische objecten, archeologische verwachtingen en structuurdragers als molens, militaire structuren en historische dijken. De informatiekaart is een geografische uitwerking van de Leidraad landschap en Cultuurhistorie en een herziening van de Cultuurhistorische Waardenkaart en is te raadplegen op <https://maps.noord-holland.nl/kaarten/>.

2.2.3 Gemeentelijk beleid

Sinds de invoering en implementatie van de hernieuwde Monumentenwet, de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMZ) en de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO) in 2007 is het archeologisch beleid bij

de gemeenten komen te liggen, waarbij zij archeologische waarden volwaardig dienen te laten meewegen in de ruimtelijke planvorming.

De voormalig gemeente Zeevang (inmiddels opgegaan in de gemeente Edam-Volendam) heeft naar aanleiding van deze wetwijzigingen haar beleid ten aanzien van archeologie opgesteld in de vorm van een archeologie-nota (Beleidsnota archeologiebeleid gemeente Zeevang). De regels aangaande archeologie hierin zijn vertaald naar standaardregels voor bestemmingsplannen.

2.2.4 Status plangebied

De Indicatieve kaart van archeologische waarden (IKAW) toont een lage trefkans voor het plangebied. Op de Archeologische Monumenten Kaart (2014) ligt het binnen een terrein van hoge archeologische waarde (monumentnr. 14658). Het gaat hier om de historische dorpskern/bebouwingslint van Oosthuizen. In het bestemmingsplan Dorpskernen 2011 van de voormalig gemeente Zeevang is daarom aangegeven dat de locatie zich in een gebied bevindt waarvoor een archeologische verwachting 3 geldt (bron: www.ruimtelijkeplannen.nl). Hiervoor geldt een vrijstelling van archeologisch onderzoek voor bodemverstorende werkzaamheden kleiner dan 50 m² en niet dieper dan 40 cm onder huidig maaiveld (mv). Aangezien de geplande nieuwbouw circa 117 m² bedraagt en met een kruipruimte en fundering van circa 0,8 m – mv diep de bodem verstoord dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden.

2.3 Geo(morfo)logie

Bij het opstellen van een archeologische verwachting wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de relatie die bestaat tussen de situering van de archeologische vindplaatsen en het landschap, of zelfs specifieke landschapselementen. Deze relatie (locatiekeuzefactoren) verschilt per archeologische periode en per complextype.

Na het einde van de laatste ijstijd, het Weichselien, werd het klimaat steeds warmer. Hierdoor begonnen vanaf 9000 voor Chr. de ijskappen te smelten, met een snelle stijging van de zeespiegel en een sterke kusterosie als gevolg. De kustlijn schoof steeds verder naar het oosten, waardoor de oudere (westelijker gelegen) strandwallen steeds door de zee werden afgebroken en nieuwe strandwallen steeds verder oostwaarts ontstonden. De oudste overgebleven strandwallen zijn dan ook de meest oostelijke, op ca. acht kilometer ten oosten van de huidige kust. Achter de strandwallen lag een lagune met een waddenlandschap. Vanuit (getijden)geulen werden zand- en kleipakketten afgezet. Deze afzettingen behoren tot de formatie van Naaldwijk.

Vanaf ca. 3800 voor Chr. begon de snelheid van de zeespiegelstijging af te nemen en slibden de meeste zeegaten dicht. De kustlijn kon zich stabiliseren en begon zich juist weer langzaam westwaarts uit te bouwen. Tot aan het begin van de jaartelling ontstonden door de grote zandaanvoer nieuwe, steeds westelijker gelegen en bovendien steeds hogere strandwallen. Op de strandwallen ontstonden, door invloed van de wind, lage zandduinen. Door de strandwallen werd het achterliggende gebied (grotendeels) afgesloten van zee-invloeden.

Door de stijging van de zeespiegel (voor 3800 voor Chr.) steeg echter ook het niveau van het grondwater, waardoor achter de strandwallen 'wetlands' met moerassen en na afsluiting van de kuststrook zoetwatermeren ontstonden waarin riet en zeggeveen ging groeien (de formatie van Nieuwkoop). De IJzertijd en de Romeinse Tijd was een wat drogere periode waarin de veengroei afnam of zelfs tot stilstand kwam. Bewoning van delen van het veengebied was in deze periode mogelijk. Vanwege toenemende invloed van de zee in deze periode (via de Waddenzee en de Almere lagune) werd bij hoogwater landinwaarts ook nieuwe kleilagen (behorende tot de formatie van Naaldwijk) op het veen afgezet. Tussen ca. 300 en 1000 na Chr. was het gebied weer natter. Hierop volgde de Middeleeuwse ontginning van het gebied, waarbij niet meer de natuurlijke geologische processen maar de mens de meest invloedrijke factor op het landschap werd.

Op zowel de bodemkaart als op de geomorfologische kaart ligt het plangebied vanwege bebouwing in ongekarteerde gebieden. Op basis van de omliggende gebieden bestond in het plangebied de natuurlijke bodem waarschijnlijk uit weideveengronden op mosveengronden (pVs). Met een grondwatertrap II ligt de hoogste grondwaterstand boven 0,4 m – mv en de laagste gemiddelde grondwaterstand tussen 0,5 en 0,8 m – mv. De omliggende gebieden op de geomorfologische kaart maken het waarschijnlijk dat het plangebied in een ontgonnen veenvlakte, mogelijk bedekt met een zand- of kleidek (code 1M46) ligt.

Bij een archeologisch booronderzoek uitgevoerd op circa 150 m ten noordoosten van het plangebied is het volgende profiel waargenomen (Jacobs, 2008):

- Vanaf het maaiveld (gelegen tussen 1,48 m – en 2,25 m – NAP) is een bouwvoor aanwezig bestaande uit een verrommeld pakket van zand vermengd met klei en humeusmateriaal.
- Vanaf circa 2,07/2,4 m – NAP is een grijsbruin tot bruin humeus kleipakket waargenomen. Het gaat hier waarschijnlijk om een zeekleipakket dat bij overstromingen is afgezet. Waarschijnlijk betreft het afzettingen die behoren tot het Walcheren laagpakket binnen de formatie van Naaldwijk.
- Vanaf circa 2,32/2,66 m – NAP is een veenpakket waargenomen. Deze is deels of zelfs geheel veraard. Dit veenpakket is geïnterpreteerd als behorende bij het Hollandveen laagpakket van de Nieuwkoopformatie. Waarschijnlijk is dit een rest van het veenpakket dat in de Late Middeleeuwen ontgonnen is.
- Vanaf circa 3,0/3,4 m – NAP komt een grijze matig siltige kleilaag voor. Waarschijnlijk betreft het hier zeelei van het laagpakket van Wormer, behorende tot de Naaldwijkformatie.

Archeologisch bureauonderzoek Oosteinde 58 te Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam

Uit de AHN blijkt dat het maaiveld binnen het terrein ruwweg rond 1,0 en 1,3 m - NAP ligt. Hoewel de achterterreinen van de percelen iets verder van de weg wat lager liggen lijkt er geen sprake te zijn van een zichtbare of opvallende verhoging van huisterpen direct langs de weg. (Sub)recente activiteiten en bebouwingen zouden deze wel gemaskeerd kunnen hebben.

2.4 Bewoningsgeschiedenis

Op basis van paleogeografische kaarten is ten zuiden van Oosthuizen bewoning mogelijk in het vroeg-Neolithicum. Ter hoogte van het plangebied was dit echter waarschijnlijk niet het geval. In de daarop volgende perioden lijkt bewoning in de regio onwaarschijnlijk. Dit beeld verandert tot in de Middeleeuwen niet (Provincie Noord-holland).

De oudste betrouwbare vermelding van Oosthuizen dateert uit 1214 als *Asthusa Minora*. Een mogelijke oudere vermelding is afkomstig van een inkomenslijst van de Abdij van Egmond uit 1100/1140. Het is ook niet uitgesloten dat een vermelding uit 922 van het dorp Atgereswere, aan wat later het Beemstermeer genoemd zou worden, naar Oosthuizen verwijst. In de Late Middeleeuwen staat Oosthuizen onder andere ook bekend als Luttic-Asthusa, Luttik-Oosthuizen. Het voorvoegsel Luttic, dat klein betekent, vervalt later en alleen de naam Oosthuizen blijft in gebruik (wikipedia.org).

Hoewel Oosthuizen mogelijk al vanaf de 10e eeuw genoemd wordt is het niet zeker dat Oosthuizen altijd op dezelfde locatie gelegen heeft. Mogelijk betrof het oorspronkelijk een dorp dat zich vanwege het steeds verder uitbreidende Beemstermeer richting het oosten verplaatste. Daar staat tegenover een vermelding van de bouw van de huidige kerk. Deze aan de huidige Raadhuisstraat gelegen Grote of Sint-Nicolaaskerk is in 1511 gebouwd en zou een nieuwbouw zijn op de locatie van een middeleeuwse kerk. Dit impliceert dat het dorp niet veel verplaatst is. Op basis van het historisch kaartmateriaal (zie hieronder) is het ook waarschijnlijker dat Oosthuizen op ongeveer dezelfde locatie gelegen is. Pas in de 17e eeuw ligt het aan de oever van het Beemstermeer.

Het bebouwingslint langs de dijken is pas ontstaan toen deze aangelegd werden. In de periode daarvoor zou sprake zijn van een bewoningskern gelegen tussen de landerijen (Jacobs, 2008).

2.5 Historische kaarten

Er zijn verschillende historische kaarten aan de hand waarvan de latere ontwikkeling van het gebied kan worden geïllustreerd. Historische kaarten zijn echter niet altijd even betrouwbaar. Vaak zijn zij sterk vereenvoudigde weergaven van de werkelijkheid. Lang niet alle huizen en gehuchten zijn weergegeven; vaak volstond men met een schetsmatige weergave van de belangrijkste steden en dorpen, waarbij enkel de belangrijkste gebouwen werden geschetst (kerken, kastelen, etc.) en wat bebouwing. Soms staat enkel de naam van een gehucht vermeld, zonder dat er bebouwing wordt weergegeven. Bovendien laat de schaal naar de huidige maatstaven vaak te wensen over. Een nieuwe kaart betekent overigens lang niet altijd dat de kaartmaker werkelijk de situatie in zijn tijd heeft weergegeven. Niet zelden werden nieuwe kaarten op basis van (veel) oudere exemplaren van andere kaartmakers vervaardigd.

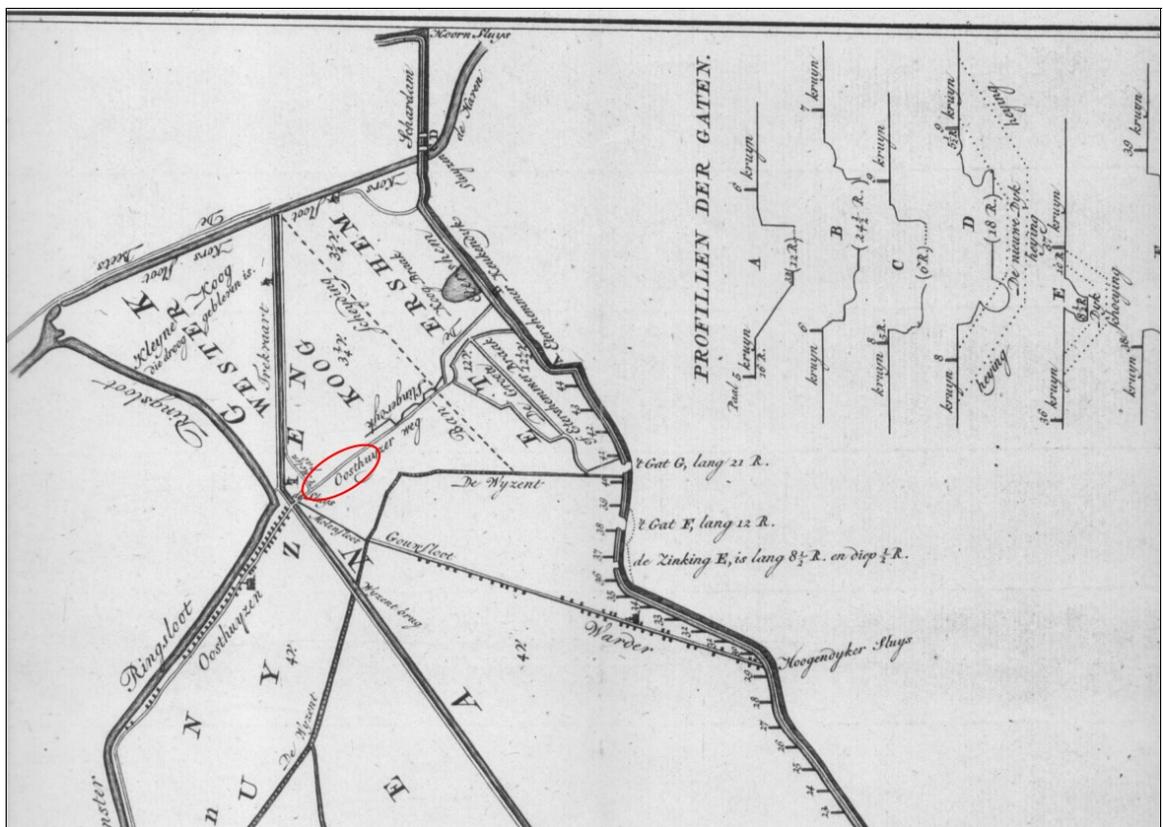
Op de kaart "Waeterland" uit 1530 is Oosthuizen afgebeeld (afbeelding 3). Het dorp is dan nog ruim van het Beemstermeer verwijderd.

Afbeelding 3. Het plangebied bij benadering weergegeven (rode lijn) op de uitsnede van de kaart "Waeterland" uit circa 1530, maker onbekend. De kaart is noordgericht.

Afbeelding 4. Het plangebied bij benadering weergegeven (rode ovaal) op de uitsnede van de "Caerte van Noorthollant: beginnende van Noortendt, Zuytwaerts up tot om Leijden toe; voorts streckende Oostwaerts tot om Utrecht weder Noortwaerts up in de Zuider Zee met alle sijn steden, dorpen, dijcken, weghen, wateren en vaerten, daer inne begrepen elcx na sijne rechte ghelegentheit" van Herman Allertsz uit 1608. De kaart is noordgericht.

Afbeelding 5. Het plangebied bij benadering weergegeven (rode lijn) op de uitsnede van de kaart "Zeevangk met de aangrenzende koogen" uit 1775. De kaart is noordgericht.

Archeologisch bureauonderzoek Oosteinde 58 te Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam

De uit 1608 daterende kaart van Noordholland van Allertsz. (afbeelding 4) geeft aan dat het Beemstermeer in de tussenliggende periode sterk uitgebreid is. Oosthuizen is hier gelegen aan de oostoever. Beide kaarten geven alleen een algemene indruk van het landschap, de wegen, de rivieren en de voornaamste bewoningskernen, maar bevatten te weinig details om iets te kunnen zeggen over het plangebied. Wel is een weg met sloten aangegeven richting het aan de Zuiderzee (nu IJsselmeer) gelegen dorp Etersheim. Dit is waarschijnlijk de voorloper van de huidige Oosteindeweg. Een vergelijkbaar beeld is op de kaart "Zeevangk met de aangrenzende koogen" uit 1775 te zien (afbeelding 5).

Op de kadastrale minuutkaarten uit 1811-1832 is de inrichting en eventuele bebouwing nauwkeuriger weergegeven (afbeelding 6). Deze kaarten zijn, hoewel zeker niet altijd feilloos, in de regel vrij betrouwbaar. Aanwezige bebouwing wordt in principe altijd weergegeven, al is de exacte locatie binnen een perceel niet altijd even nauwkeurig.

De kadastrale minuutkaart is de eerste waarop bebouwing voor het plangebied aangegeven staat. Dat wil niet zeggen dat er eerder geen bebouwing aanwezig was, maar dit is dus alleen de eerste kaart in voldoende detail waarop deze aangegeven is. Helaas kan uit de bijbehorende aanwijzende tafel niet opgemaakt worden wie de eigenaar is.

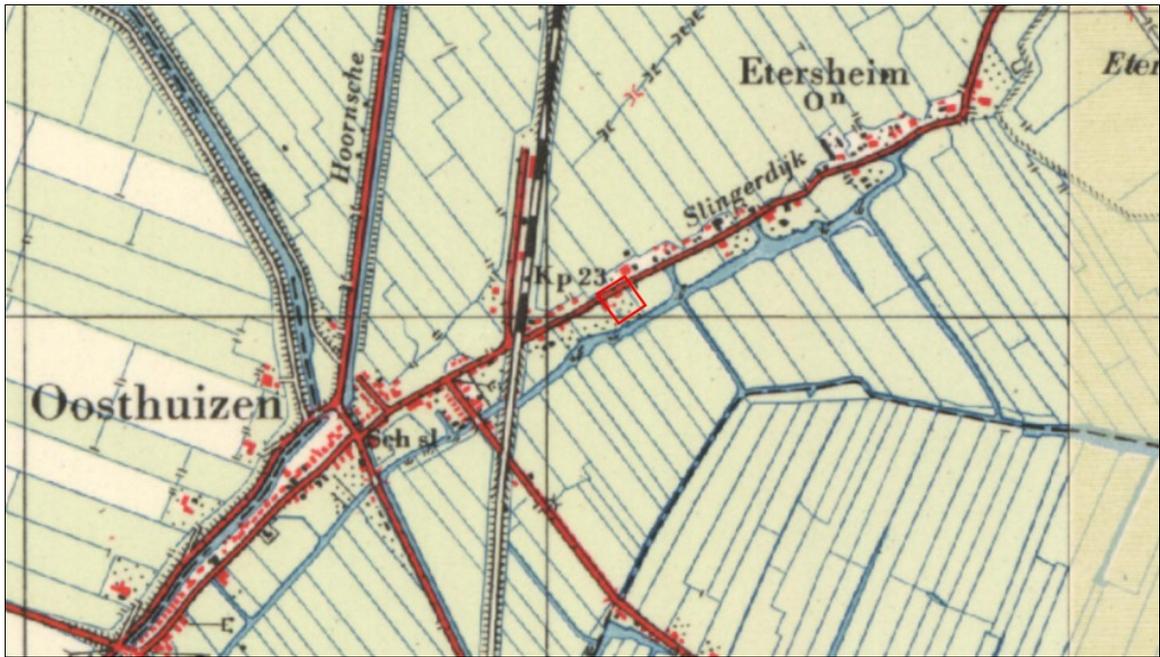
Afbeelding 6. Het plangebied bij benadering weergegeven (rode lijn) op een uitsnede van de kadastrale minuut uit 1811-1832 (www.cultureelerfgoed.nl).

Op de hierop volgende militaire- en bonnenkaarten en de latere topografische atlassen is de ontwikkeling van het plangebied en omgeving goed te volgen. Voor het plangebied zelf verandert er lange tijd weinig. De bebouwing lijkt onveranderd tot in de eerste helft van de 20e eeuw. Echter uit de Basis Registratie Adressen en Gebouwen blijkt dat de huidige woning in 1904 gebouwd is. Pas op de topografische atlas van na 1950 verschijnt deze woning (afbeelding 7). Het achterterrein is op dat moment verder onbebouwd. In de jaren hierna en met name vanaf 1980 worden het achterterrein en de omliggende percelen in toenemende mate bebouwd.

2.6 Huidige en toekomstige inrichting

Het plangebied is momenteel bebouwd en bestraat. Naast de woning die gelegen is aan de weg staat een kleine losstaande schuur. Het achterterrein is in gebruik als tuin. Direct aan weerszijden staan de huizen van nr. 57 en 59. De woning zelf dateert uit 1904 en staat direct aan de weg. De woning is niet voorzien van een kelder, wel van een kruipruimte.

De huidige woning zal worden gesloopt en daarna vervangen worden door nieuwbouw. De nieuwbouw zal bestaan uit een woning met een oppervlak van circa 94 m² en een stallingsruimte met een oppervlak van circa 23 m². De woning wordt niet onderkelderd. Wel zal een kleine kruipruimte van circa 0,4 m diepte aangelegd worden. De funderingsbalken zullen circa 0,8 m diep aangelegd worden. De nieuwbouw wordt verder op een onbekend aantal heipalen gefundeerd.

Afbeelding 7. Het plangebied bij benadering weergegeven (rode kader) op een uitsnede van de topografische atlas van 1950 (www.topotijdreis.nl).

2.7 Bekende archeologische waarden

Archis III is op 2 juni 2016 nagelopen op bekende archeologische waarden en eerder uitgevoerde onderzoeken. In verband met de overgang van Archis II naar Archis III is maar een beperkt aantal actuele gegevens beschikbaar. Gebruik is gemaakt van de downloadbare gegevens van Archis II (d.d. mei 2015), aangevuld met een controle in Archis III. Kaartmateriaal was helaas niet voor publicatiedoeleinden bruikbaar.

Alle relevante informatie over monumenten, onderzoeken en waarnemingen binnen een straal van circa 1000 meter om het onderzoeksterrein is geraadpleegd. Het gaat om twee monumenten, negen onderzoeksmeldingen en 15 waarnemingen. Tijdens het bureauonderzoek zijn de waarden buiten deze straal ook bekeken. Enkele waarnemingen zijn ter vergelijking hieronder opgenomen, maar verder heeft dit geen wezenlijk aanvullende of andere informatie opgeleverd.

2.7.1 AMK-monumenten

Het plangebied ligt binnen een archeologisch monument van hoge waarde (Monumentnr. 14658). Het gaat hierbij om de historische dorpskern/lintbebouwing van Oosthuizen. Resten vanaf de Middeleeuwen kunnen hier verwacht worden.

Binnen het onderzochte gebied is nog één ander monument bekend.

Monumentnr. 14650, circa 800 m ten zuiden van het plangebied.

Het monument van hoge archeologische waarde betreft de historische dorpskern/bewoningslint van het dorp Warder.

2.7.2 Onderzoeken

Het plangebied maakt onderdeel van een groot onderzoeksgebied uitgevoerd in het kader van een Milieu Effect Rapportage/Analyse. Dit in het kader van Herinrichtingsgebied Zeevang. Het onderzoek bestond uit een bureau-, booronderzoek en veldkartering (onderzoeksmeldingsnr. 10221). Bij dit onderzoek zijn meerdere waarnemingen gedaan. Binnen het nu onderzochte gebied zijn dit aardewerkvondsten daterende hoofdzakelijk uit de Late Middeleeuwen en in mindere mate de Nieuwe Tijd (waarnemingsnr. 44985, 44991, 44993, 44996, 44997, 45026, 45032, 45033, 45039, 45040, 45041, 45045 en 132667). Binnen het plangebied zelf zijn geen waarnemingen gedaan. Wel is voor het perceel een woonheuvel gekarteerd (Soonius & De Rooij, 1997).

Naast de bovenstaande onderzoeken zijn in de omgeving nog acht onderzoeken uitgevoerd. Vijf onderzoeken daarvan betreffen redelijk grote tot grootschalige bureauonderzoeken (onderzoeksmeldingen 24873, 27170, 36461, 51740 en 63165) waarvan geen resultaten bekend zijn. Gezien de omvang en van enkele de ligging ten opzichte van het onderhavige plangebied wordt er vanuit gegaan dat deze onderzoeken geen aanvullende of andere relevante informatie opgeleverd hebben.

Onderzoeksmelding 12009, circa 600 m ten zuidwesten.

Op een terrein in de historische kern van Oosthuizen is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd. Onder de bouwvoor zijn diverse ophogingspakketten onderscheiden die gelegen zijn op Hollandveen. Ook is een

Archeologisch bureauonderzoek Oosteinde 58 te Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam

spijker aangetroffen (waarnemingsnr. 404056). Geadviseerd wordt bij diepergaande ingrepen deze archeologisch te begeleiden (Corver & Van der Zee, 2005).

Onderzoeksmelding 26203, circa 150 m ten noordoosten.

Op het terrein aan de Oosteinde 67 is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd. De locatie is gelegen in de historische dorpskern/bewoningslint van Oosthuizen. Bij het booronderzoek is op een onderliggend kleipakket een deels veraard veenpakket waargenomen. Hierop lag een tweede kleipakket, met daarboven op de bouwvoor (zie ook paragraaf 2.3). In één boring is een fragment 17e of 18e eeuws aardewerk aangetroffen (waarnemingsnr. 412262). Verder is aan het oppervlak meer aardewerk gezien uit dezelfde periode. Verwacht wordt daarom dat binnen het onderzochte terrein een vindplaats uit deze periode aanwezig is. Op basis van deze resultaten is vervolgonderzoek aanbevolen.

Onderzoeksmelding 36349, circa 750 ten noordwesten

Voor een terrein aan het uiteinde van de weg Oosteinde zijn een bureau- en een booronderzoek uitgevoerd. Daarbij is vastgesteld dat in de ondergrond zich tot 3,48/3,15 m – NAP een pakket 'blauwe zeeklei' bevond met daarop Hollandveen. De top hiervan lag op circa 2,71 tot 2,37 m – NAP. Echter vanaf dit niveau tot aan het maaiveld was de bodem vergraven. Er zijn geen archeologische resten aangetroffen en er is daarom geen verder onderzoek aanbevolen.

2.7.3 Waarnemingen en vondstmeldingen

Binnen het plangebied zelf zijn geen waarnemingen of vondstmeldingen bekend. Naast de reeds hierboven vermelde waarnemingen zijn er binnen een straal van circa 1000 m geen andere losse waarnemingen bekend.

2.8 Verwachtingsmodel

Op basis van de bovenstaande gegevens is een archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Volgens de bodemkaart en enkele onderzoeken in de omgeving bestaat de bodem ter hoogte van het plangebied direct onder de bouwvoor uit een kleipakket. Onder het kleipakket komt een laag Hollandveen voor. De top hiervan, gelegen op minimaal 1,0 – 1,30 m – mv is waarschijnlijk veraard/geoxideerd. Onder het veen ligt een tweede kleipakket. De top hiervan ligt waarschijnlijk op circa 2/2,5 m – mv.

In de omgeving zijn alleen resten aangetroffen daterende vanaf de Late Middeleeuwen. Op basis van vergelijkbare nabij gelegen locaties is het mogelijk dat het plangebied in de 18de eeuw al bewoond was. Hoewel niet uitgesloten is dat hiervoor woonheuvels/of terpen opgeworpen zijn lijkt dit onwaarschijnlijk. De eerste kaart waarop duidelijk bebouwing voor het plangebied aangegeven is, is de kadastrale minuut uit de periode 1811-1832. Op eerdere kaarten zijn geen aanwijzingen voor oudere bebouwing aanwezig. Wel bestaat er een kans op het aantreffen van ontginnings- of perceleringssporen uit de Nieuwe Tijd en bewoningssporen vanaf circa 1800.

2.9 Samenvatting en advies

In juni 2016 is door Archeologenbureau Argo een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Oosteinde nr. 58, te Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam. Het onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de richtlijnen van de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.3). Het doel van het onderhavige onderzoek was het verwerven van informatie aan de hand van bestaande bronnen over bekende of te verwachten archeologische waarden binnen het plangebied. Ter plaatse is sloop van de bestaande bebouwing en nieuwbouw van een woning gepland. De nieuwbouw heeft een geplande oppervlakte van circa 117 m² en wordt voorzien van een kruipruimte. Inclusief de fundering zal de ondergrond tot circa 0,8 m – mv verstoord worden. Uit het onderzoek is gebleken dat in het plangebied een geringe kans bestaat op het aantreffen van archeologische resten. Deze bestaan, indien aanwezig, waarschijnlijk uit ontginnings- en perceleringssporen uit de Nieuwe Tijd. Bewoningssporen vanaf circa 1800 zijn eveneens mogelijk. De geplande nieuwbouw heeft echter een grote mate van overlap met de te slopen huidige woning. Slechts ca. 34 m² van de nieuwbouw valt buiten de bestaande woning. Vanwege dit, gecombineerd met de relatief lage verwachtingswaarde voor het plangebied, wordt geadviseerd af te zien van archeologisch vervolgonderzoek.

De beslissing om bovenstaand advies al dan niet over te nemen (een selectiebesluit) dient door de bevoegde overheid, de gemeente Edam-Volendam, te worden genomen.

3. Literatuur en bronnen

Allertsz, H., 1608. *Caerte van Noorthollant : beghinende van Noortendt, Zuytwards up tot om Leijden toe; voorts streckende Oostwaerts tot om Utrecht weder Noortwards up in de Zuider Zee met alle sijn steden, dorpen, dijcken, wegghen, wateren en vaerten, daer inne begrepen elcx na sijne rechte ghelegghentheit.*

Berendsen, H.J.A., 1996. *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie.* Assen.

Corver, B.A. & R.M. Van der Zee, E. Jacobs (red), 2005, 'Raadhuisstraat 1 te Oosthuizen, gemeente Zeevang. Een inventariserend veldonderzoek, STAR 65, Amsterdam.

Jacobs, E., 2008, Locatie 'Oosteinde 67' te Oosthuizen, gemeente Zeevang. Een inventariserend veldonderzoek, Star 165, Amsterdam.

Mulder, E.E.J. De, Geluk, M.C., Ritsema, I.L., Westerhof, W.E., Wong, T.E., 2003, *De Ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.

N.N., ca. 1530, *Waeterland*.

N.N., 1775, *Zeevangk met de aangrensende koogen*.

N.N., Bestemmingsplan Buitengebied voormalig gemeente Niedorp.

N.N., <https://maps.noord-holland.nl/kaarten/>

N.N., 2014. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3*. SIKB.

Soonius, C.M. & M. de Rooij, 1997, Herinrichtingsgebied Zeevang (Noord-Holland) Archeologisch onderzoek, *RAAP-rapport 257*, Amsterdam.

ARCHIS3. <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)

Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG), 2016. *"Basisregistraties Adressen en Gebouwen"*. <https://bagviewer.kadaster.nl>

www.ahn.nl

www.dinoloket.nl

www.google.com/maps

www.topotijdreis.nl

Provincie Noord-Holland <https://maps.noord-holland.nl/kaarten/>

BIJLAGE 1. Traject archeologische monumentenzorg: stappenplan

In het "stappenplan archeologie" wordt aangegeven welk traject bij planvorming bewandeld moet worden als het gaat om het inpassen van archeologische waarden en verwachtingen. Het is van groot belang om in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming rekening te houden met de archeologische waarden en verwachtingen en wel voordat men aanvangt met de globale invulling van een plangebied. Het stappenplan gaat uit van een brede inventarisatie van wat er bekend is over de archeologische waarden. Op basis daarvan wordt zeer gericht ingezoomd op voor het plan(gebied) relevante archeologische informatie. Na iedere stap wordt beredeneerd gekozen voor meer diepgaand onderzoek op specifieke plekken, zodat uiteindelijk voldoende bekend is over aanwezige vindplaatsen om gemotiveerde afweging in het ruimtelijkeordeningsproces te kunnen maken.

I. Bureauonderzoek

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie - aan de hand van bestaande bronnen - over bekende of verwachte archeologische waarden binnen of relevant voor het plangebied. Daarnaast moet het bureauonderzoek inzicht bieden in eventueel benodigd inventariserend onderzoek (stap II, zie onder). Een bureauonderzoek bestaat uit een archief- en literatuuronderzoek van archeologische en bodemkundige gegevens die bij RACM, provincie, gemeente en/of andere instanties (b.v. universiteiten, musea) bekend zijn over het betreffende gebied. Het Bureauonderzoek dient de volgende aspecten te behandelen:

- aangeven wat de aanleiding is voor het bureauonderzoek en om welk gebied het gaat. Dit in verband met het bepalen van het onderzoekskader;
- beschrijven van het huidige gebruik van de locatie op basis van beschikbare relevante gegevens;
- beschrijven van het historische grondgebruik of de historische ontwikkeling van het gebied op basis van geofysische, fysische en historisch-geografische gegevens ;
- een korte impressie over de ontstaansgeschiedenis van het landschap ;
- een impressie van de bewoningsgeschiedenis;
- beschrijven bekende archeologische waarden ;
- archeologisch waardevolle terreinen zoals deze zijn opgenomen in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RACM. Dezelfde terreinen zijn tevens opgenomen op de Archeologische Monumentenkaarten (AMK) van de provincies. Archeologisch waardevolle terreinen genieten wettelijke bescherming (ex artikel 3 en 6 van de Monumentenwet) of dienen een planologische bescherming te krijgen binnen het bestemmingsplan;
- archeologische vindplaatsen zoals deze in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de RCE aanwezig zijn. Clustering van vindplaatsen kan wijzen op de aanwezigheid van bewoningssporen uit het verleden;
- beschrijven van de archeologische verwachtingen en opstellen van een gespecificeerd en onderbouwd verwachtingsmodel van de verwachte archeologische waarden:
- aan de hand van de door de RACM ontwikkelde Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Gebieden met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde of trefkans komen in ieder geval voor een nader archeologisch onderzoek in aanmerking;
- aan de hand van een meer gedetailleerde provinciale c.q. gemeentelijke verwachtingskaart;
- rapportage met daarin advisering ten behoeve van het vervolgttraject gerelateerd aan de verschillende stadia van het planvormingsproces.

II. Inventariserend veldonderzoek (IVO)

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het zeer gericht aanvullen en toetsen van de uitkomsten van het bureauonderzoek. Stapsgewijs wordt bekeken óf er archeologische waarden aanwezig zijn en zo ja, wat dan de aard, karakter, omvang, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit is. Ten behoeve van een IVO dient een Programma van Eisen (PvE) opgesteld te worden. In principe wordt het IVO uitgevoerd op basis van een Plan van Aanpak (PvA). Het onderzoek kan bestaan uit de volgende methoden:

- non-destructieve methoden: geofysische methoden (elektrische, magnetische en elektromagnetische methoden eventueel in combinatie met remote sensing technieken);
- weinig destructieve methoden: oppervlaktekartering, booronderzoek, sondering (putjes van maximaal een vierkante meter);
- destructieve methoden: proefsleuven.

Welke methoden (kunnen) worden ingezet hangt af van de locatie en vraagstelling. De onderbouwing voor de in te zetten methoden is in het bureauonderzoek gegeven. Een inventariserend veldonderzoek moet leiden tot een waardering en een archeologisch inhoudelijk selectieadvies.

Bij weinig destructieve methoden gaat het om oppervlaktekartering en booronderzoek. Dit houdt in dat het plangebied wordt gekarteerd door middel van het "belopen" van akkers en weilanden, waarbij gezocht wordt naar aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden. Daarnaast wordt door middel van boringen onderzocht hoe het staat met de bodemopbouw, en of er archeologische lagen of indicatoren te onderscheiden zijn. De aangetroffen vindplaatsen kunnen vervolgens nader bekeken worden met een meer diepgaand booronderzoek. Dit levert nadere informatie over de omvang en waardering op. Soms is het nodig om in dit stadium proefputjes te graven.

Een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd indien uit de minder destructieve onderzoeksmethoden is gebleken dat er in een plangebied waardevolle archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Door middel van het graven van een aantal proefsleuven kunnen de exacte begrenzing, de datering en de graad van conservering van een vindplaats worden onderzocht. Uit het proefsleuvenonderzoek moet blijken of een vindplaats behoudenswaardig of zelfs beschermenswaardig is. Is dit het geval, dan zal bekeken moeten

Archeologisch bureauonderzoek Oosteinde 58 te Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam

worden of de vindplaats ingepast kan worden in het plan. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat in eerste instantie uit van behoud van het bodemarchief in situ (ter plekke in de bodem).

Eventueel: III. Opgraven ofwel archeologisch vervolgonderzoek

Indien het niet mogelijk is een 'behoudenswaardige of beschermenswaardige' vindplaats in situ te bewaren, zal het hier aanwezige bodemarchief voor het nageslacht bewaard dienen te worden door middel van een vlakdekkend onderzoek. Alleen dan is deze stap (stap III) noodzakelijk.

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.

BIJLAGE 2. Tabel archeologische en geologische perioden

Archeologische periode	Tijd (jaren BP)***	Geochronologisch Tijdperk*	Geochronologische Tijd**	Tijd (jaren BP)***
Nieuwe tijd	0-450	Holoceen	Subatlanticum	0-2.400
Late Middeleeuwen	450-900			
Vroege Middeleeuwen	900-1.500			
Laat-Romeinse tijd	1.500-1.620			
Midden-Romeinse tijd	1.620-1.880			
Vroeg-Romeinse tijd	1.880-1.962			
Late IJzertijd	1.962-2.200			
Midden IJzertijd	2.200-2.450		Subboreaal	2.400-5.660
Vroege IJzertijd	2.450-2.750			
Late Bronstijd	2.750-3.050			
Midden Bronstijd	3.050-3.750			
Vroege Bronstijd	3.750-3.950			
Laat Neolithicum	3.950-4.800			
Midden Neolithicum	4.800-6.150		Atlanticum	5.660-9.220
Vroeg Neolithicum	6.150-7.250			
Laat Mesolithicum	7.250-8.800		Boreaal	9.220-10.640
Midden Mesolithicum	8.800-9.450		Preboreaal	10.640-11.650
Vroeg Mesolithicum	9.450-11.150	Pleistoceen	Weichselien	11.650-116.000
Laat Paleolithicum	11.150-36.950		Eemien	116.000-128.000
Midden Paleolithicum	36.950-301.950		Saalien	128.000-238.000
			Oostermeer	238.000-243.000
			Onbenoemd	243.000-324.000

* Blauw = relatief koud klimaat / Roze = relatief warm klimaat
** Donkerblauw = relatief nat klimaat / Groen = relatief droog klimaat
*** BP = Before Present (Engels voor: vóór heden) is een aanduiding bij het meten van tijd. Met heden wordt het jaar 1950 bedoeld. 100 jaar BP is dus 100 jaar voor 1950, oftewel in het jaar 1850 na Chr.

BIJLAGE 3. Afkortingenlijst

AMK Archeologische Monumenten Kaart

Archis ARChologisch InformatieSysteem: Geografisch InformatieSysteem met archeologische databank van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Bevat veelheid aan gegevens omtrent eerder verricht onderzoek en vondstmeldingen in het onderzoeksgebied.

ASB Archeologische Standaard Boorbeschrijving.

C14 Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CAA Centraal Archeologisch Archief.

CHS Cultuurhistorische Hoofdstructuur.

CIS Centraal Informatie Systeem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

GIS Geografische InformatieSystemen.

GPS Global Positioning System.

IKAW Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek.

KICH Kennis Infrastructuur CultuurHistorie. Geografisch InformatieSysteem met cultuurhistorische databank met gegevens van drie kennisinstituten op het gebied van cultuurhistorie. Dit zijn de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Directie Kennis van het ministerie van LNV en Alterra (Wageningen Universiteit en Research centrum).

KLIC Kabel- en Leidingen InformatieCentrum.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Op basis van het Verdrag van Malta (Valletta) moet ook in Nederland archeologisch onderzoek aan kwaliteitscriteria voldoen. Net als bij het milieuhygiënische bodembeheer werkt de archeologische sector met een erkenningensysteem (vergunningverlening) en met een op private leest geschoeide kwaliteitsborging, de KNA maakt daar onderdeel van uit.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

NOAA Nationale Onderzoeks Agenda Archeologie.

PvA Plan van Aanpak.

PvE Programma van Eisen.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

WAMZ Wet op de Archeologische MonumentenZorg.